

Tapahtumat tutkimuskohteena

Vuoden ensimmäisen *Idäntutkimuksen* teemana ovat tapahtumat. Teemanumero on syntynyt Suomen Akatemian rahoittaman tutkijatohtorihankkeeni innoittamana. *The Politics of Hosting Mega-Events. A Study on Soviet Cultural Diplomacy, 1960–1980s* -hanke tarkastelee kulttuuridiplomatian merkitystä Neuvostoliiton ulkopolitiikassa megatapahtumien isännöinnin näkökulmasta.

Sana "tapahtuma" viittaa kahteen hyvin erilaiseen ilmiöön. Se voi olla järjestetty tilaisuus, joka toistuu yhden tai useamman kerran. Tapahtumilla voidaan tarkoittaa myös sattumanvaraisesti syntyneitä tai tietoisesti aloitettuja tapahtumakulkuja, joihin toistuvasti palataan ja jotka jäävät osaksi virallista historiaa ja kollektiivista muistia.

Tapahtumia tutkitaan monella eri tieteenalalla, lukemattomista eri näkökulmista. Yksi vakiintuneista tutkimusperinteistä on tapahtumatutkimus (*event studies*), jonka piirissä tarkastellaan erilaisten paikallisten, kansallisten ja kansainvälisten tapahtumien taloudellisia ja kaupallisia vaikutuksia sekä yhteyttä turismiin. Toinen keskeinen tutkimusperinne on megatapahtumien ja julkisuusdiplomatian käsitteiden ympärille muotoutunut suuntaus. Sen tutkimuskohteena ovat kuluiltaan, mediahuomioltaan ja yleisömääriltään valtavan kokoiset kansainväliset tapahtumat, joita tutkitaan muun muassa politiikan, kansallisen identiteetin, imagon rakentamisen ja maabrändäyksen näkökulmista.

Aiemmin megatapahtumien tutkimuksessa marginaalissa olleet Venäjä sekä itäisen Keski-Euroopan ja Keski-Aasian maat ovat nousseet 2000-luvulla uudella tavalla esiin. Yhtäältä ne ovat osallistuneet kansainvälisiin tapahtumiin ja isännöineet niitä enemmän kuin koskaan aiemmin. Venäjä on ollut tässä omaa luokkaansa. Se on järjestänyt Vladimir Putinin presidentti- ja pääministerikausilla Euroviisut Moskovassa 2009, opiskelijoiden olympialaiset universiadiit Kazanissa 2013, Sotšin talviolympialaiset ja paralympialaiset vuonna 2014, Maailman nuorison festivaalit Sotšissa 2017 ja jalkapallon MM-kisat kesällä 2018. Tämän vuoden maaliskuussa kilpailtiin talviuniversiadiit Krasnojarskissa.

Puolan ja Ukrainan yhdessä isännöimien vuoden 2012 jalkapallon EM-kisojen ja Kazakstanin Astanassa vuonna 2017 järjestetyn maailmannäyttelyn lisäksi itäisen Keski-Euroopan ja Keski-Aasian maat ovat menestyneet hyvin euroviisuissa ja ahkeroineet universiadien parissa. Euroviisuja ovat isännöineet Viro 2002, Latvia 2003 sekä Ukraina 2005 ja 2017. Kesä- ja talviuniversiadeja on järjestetty Slovakiassa 1999, Puolassa 2001, Serbiassa 2009, Slovakiassa 2015 ja Kazakstanissa 2017.

Tämä trendi on heijastunut myös tutkimukseen. Venäjää, itäisen Keski-Euroopan ja Keski-Aasian maita on alettu tutkia tapahtumien näkökulmasta entistä enemmän. Viime vuosina on selvitetty euroviisujen äänestyskäyttäytymistä ja kansallisten identiteettien performanssia.

Sotšin olympialaisia ja jalkapallon MM-kilpailuja on puolestaan tutkittu talouden, politiikan, urheilun ja kaupunkirakentamisen näkökulmista siitä lähtien, kun niiden isännöinti myönnettiin Venäjälle. Erityisesti mainittakoon Andrei Makarychevin ja Aleksandra Yatsykin toimittama *Mega-Events in Post-Soviet Eurasia. Shifting Borderlines of Inclusion and Exclusion* (2016), jossa tarkastellaan myös pienempiä tapahtumia ja pyritään löytämään yhteisiä nimittäjiä kiinnostukselle järjestää kansainvälisiä tapahtumia.

Tämän numeron artikkelit tarkastelevat urheilun, taiteen, kulttuurin ja teknologian megatapahtumia. Sami Kolamon artikkeli analysoi Venäjän pehmeää vallankäyttöä jalkapallon MM-kisoissa. Kolamo näkee Putin-kulttia pönkittäneet, visuaalisesti näyttävät kisat valtioonpropagandan paluuna. Jalkapallon MM-kisoista kirjoittaa myös Riikka Turtiainen kolumnissaan. Hän pohtii urheilijoiden ja sosiaalisen median roolia megatapahtumien boikoteissa.

Megatapahtumien järjestäminen on paitsi kansanhuvia, myös poliittisesti tulenarkaa toimintaa. Alekski Mainio tarjoilee hieman epätavallisemman näkökulman Moskovan vuoden 1980 kesäolympialaisiin. Hän selvittää *Helsingin Sanomien* pääomistaja Aatos Erkon uskaliasta yritystä pelastaa Moskovan kisat boikotilta.

Anni Kangas ja Julia Bethwaite tarttuvat artikkelissaan Venetsian nykyaidebiennaaliin, ”taidemaailman olympialaisiin”. He tarkastelevat Venäjän kansallisia paviljonkeja biennaalissa paradoksaalisuuden kautta. Ei-kaupallisuutta korostavien taidetapahtumien taustalta löytyy usein kuitenkin pyrkimys tuottaa taloudellista voittoa.

Vaikka Venäjä on viime vuosina kunnostautunut erilaisten megatapahtumien isännöinnissä, yksi on joukosta edelleen poissa. Omassa artikkelissani tarkastelen Venäjän ja maailmannäyttelyiden yhteistä historiaa 1850-luvulta tähän päivään ja selvitan, miksi monista suunnitelmista huolimatta Venäjä ei ole historiansa aikana koskaan isännöinyt maailmannäyttelyä.

Megalomaanisten speaktaakkeliien sijaan venäläisen nykykirjallisuuden materiaalia ovat pienet, arkiset hetket ja paikalliset urheilutapahtumat, kuten jalkapallo-ottelut ja juoksutapahtumat. Anni Lappelan essee vie meidät pohdintoihin urheilun tilallisuudesta, fanikulttuurista, vammaisurheilusta ja häviön merkityksestä.

Ei ole myöskään syytä unohtaa tapahtumia tai tapahtumakulkuja, joiden merkitys ja historiallisuus syntyvät ja rakentuvat vasta myöhemmin. Tänä vuonna tulee kuluneeksi 30 vuotta siitä, kun sosialistisen järjestelmän purkautuminen entisessä Itä-Euroopassa alkoi. Riikka Palonkorpi pohtii esseessään vuoden 1989 muutoksiin Tšekissä ladattuja odotuksia ja niiden kohtaloa erityisesti muistovuosien ja muistelun näkökulmasta.

Antoisia lukuhetkiä tapahtumien parissa.

Pia Koivunen

Vieraileva toimittaja